

Székely István Gergő

**A nemzeti kisebbségek képviselete a helyi tanácsokban.
A romániai választójogi rendelkezések hatásainak értékelése
a 2004-es és 2008-as helyhatósági választások
eredményei alapján**

1. Bevezető

A nemzeti kisebbséghez tartozó személyek egyik alapvető joga a politikai döntéshozatalban való részvétel, különösképpen azokban az ügyekben, amelyekben közvetlenül érdekeltek. Ezt az elvet kimondja a kisebbségekre vonatkozó legfontosabb nemzetközi dokumentum is, a *Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről*.¹ A Keretegyezmény, melyet Románia is ratifikált, arra ösztönzi az államokat, hogy teremtsék meg kisebbségeik számára a közéletben való részvételhez szükséges adekvát körülményeket. A kisebbségek politikai képviseletének fontosságát az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) Kisebbségi Főbiztosa is kihangsúlyozta. Kérésére 1999-ben kidolgozták a *Lundi Ajánlások a nemzeti kisebbségek hatékony részvételéről a közéletben*² című dokumentumot, amelyben arra bátorítják az államokat, hogy olyan választási rendszert alkalmazzanak, amely megkönnyíti a kisebbségek képviseletét mind a központi, mind a regionális és helyi szinteken.³ A kisebbségi részvétel előmozdítása pedig esetenként olyan speciális választási szabályok bevezetését is szükségessé teheti, amelyek csak a kisebbségekre vonatkoznak és többletjogokat biztosítanak számukra.

1 A Keretegyezmény magyar nyelvű változatát lásd: http://www.coe.int/t/e/human_rights/minorities/2._framework_convention_%28monitoring%29/1._texts/PDF_Text_FCNM_Hungarian.pdf.

2 A Lundi Ajánlások magyar nyelvű változatát lásd: http://www.osce.org/documents/hcnm/1999/09/2698_hu.pdf.

3 Lundi Ajánlások, 9-11 cikkely.

Hangsúlyoznunk kell, hogy a „nemzeti kisebbségek politikai döntéshozatalban való részvétele” kifejezés a szakirodalomban nem arra vonatkozik, hogy a kisebbségi személyek miként gyakorolják az általános, egyetemes választójogot, hanem a közösség tagjainak azon politikai tevékenységére, amely kisebbségi többletjogok révén valósul meg.⁴ Következésképp, a hangsúly nem a választási rendszer általános jellemzőin, hanem a nemzeti kisebbségeket célzó sajátos intézményi megoldások, speciális rendelkezések jelenlétén és azok hatásán van.⁵ Különböző országokat vizsgálva, a pozitív diszkrimináció (*affirmative action*) jellegű választási szabályozások egész tárházával találkozhatunk. Ezek közül a legfontosabbak: a kisebbségek számára fenntartott különleges mandátumok, a választási küszöb alóli kivétel vagy egy alacsonyabb alternatív küszöb alkalmazása a kisebbségek esetében, a választókerületek határainak kedvező kialakítása, illetve etnikai szempontból egyes listák állításának az előírása vagy bátorítása.⁶

4 Lásd Komac, Miran: *The Protection of Ethnic Minorities in the Republic of Slovenia*. In Polzer, Miroslav – Kalčina, Liana – Žagar Mitja (eds.): *Slovenia & The European Standards for the Protection of National Minorities*, Information and Documentation Centre on the Council of Europe – Institute for Ethnic Studies – Austrian Institute of East and Southeast European Studies, Ljubljana, 2002, 21.

5 Természetesen, a kisebbségek politikai részvételét az általános választójogi szabályok is befolyásolják, azon rendelkezések tehát, amelyek az összes résztvevőre egyformán érvényesek, függetlenül attól, hogy kisebbségeket képviselnek-e vagy sem. Abban az esetben pedig, ha nem léteznek speciális rendelkezések, a kisebbségek képviselése kizárólag a választási rendszertől függ. Ezt a gondolatot hangsúlyozza a Velencei Bizottság több tanulmánya is, arra a következtetésre jutva, hogy a kisebbségek képviselése elsősorban a választási rendszer általános intézkedésein keresztül valósul meg, amelyek bizonyos elemeit a kisebbségek szükségleteihez igazíthatják oly módon, hogy a kisebbségi képviselők esélyeinek növelését eredményezze. A Bizottság szerint a kisebbségek képviselése csak másodsorban valósul meg speciális választási rendelkezések útján, ugyanis az államok többsége a mai napig nem alkalmaz ilyen típusú pozitív diszkriminációt.

Lásd: European Commission for Democracy through Law (Venice Commission): *Electoral Law and National Minorities*, [http://www.venice.coe.int/docs/2000/CDL-INF\(2000\)004-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2000/CDL-INF(2000)004-e.asp); *Report On Electoral Rules And Affirmative Action For National Minorities' Participation in Decision-Making Process in European Countries*, [http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD\(2005\)009-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD(2005)009-e.asp).

6 Lásd a Velencei Bizottság előbbieken idézett dokumentumait, illetve Reynolds, Andrew: *Reserved Seats in National Legislatures: A Research Note*. *Legislative Studies Quarterly*, 30, 2005/2, 301–310.; Meier, Petra: *Who Is Who? Defining Groups Entitled to Reserved Seats in National Legislatures*, Working paper, 2007.; Székely István Gergő: *Soluții instituționale speciale pentru reprezentarea parlamentară a minorităților naționale*. Studii de Atelier. Cercetarea Minorităților Naționale din România – Working Papers

Románia azon országok táborát gyarapítja, amelyek alkalmaznak valamilyen speciális választási szabályozást a kisebbségek képviselésének elősegítése érdekében. Ráadásul nem is akárhogyan, hiszen köztudott, hogy a Képviselőházban nem kevesebb mint 19 kisebbség képviselője van jelen, és a magyarok kivételével ezek mind a pozitív diszkriminációs gyakorlatnak köszönhetik mandátumukat. Ez nemzetközi összehasonlításban sem csekély fegyvertény, így nem csoda, hogy a Parlament szintjén hatályban levő rendszer számos elemzés és kommentár tárgyát képezte.⁷ Lényegesen kevesebb szó esett azonban a kisebbségek helyzetéről a helyi közigazgatás választott testületeiben. Jóval kevésbé ismert tény, hogy a helyhatósági választási törvény is tartalmaz egy olyan rendelkezést, amely azt célozza, hogy a kisebbségek könnyebben szerezzenek mandátumokat a helyi tanácsokban.⁸ Jelen tanulmány célja szemügyre venni a romániai kisebbségi rezsimnek ezt az elhanyagoltabb oldalát, felmérni a speciális intézkedés hatását a hatálybalépése óta lezajlott két helyhatósági választás eredményeinek elemzése révén.

A dolgozat első felében a nemzeti kisebbségek helyhatósági képviselésére vonatkozó román törvénykezés fejlődését mutatjuk be, az első demokratikus választásoktól a jelenleg hatályban levő rendelkezésekig. A kisebbségek esetében alkalmazott speciális mechanizmus megértéséhez szükség van az általános választási rendszer egyes elemeinek az ismeretére, ezért röviden kitérünk ennek jellemzésére is. A második részben áttekintjük a kisebbsé-

in Romanian Minority Studies, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, 2008.

7 Lásd például Oprescu, Dan: Politici publice pentru minoritățile naționale din România. *Sfera Politicii*, 6, 66/1999, 13–18; Oprescu, Dan: Un pas greșit în direcția cea bună. *Sfera Politicii*, 9, 87-88/2001, 46–56; Horváth István: *Facilitating Conflict Transformation: Implementation of the Recommendations of the OSCE High Commissioner on National Minorities to Romania, 1993-2001*. Centre for OSCE Research, Hamburg, 2002; Alionescu, Ciprian-Călin: Parliamentary Representation of Minorities in Romania, *Southeast European Politics*, V, 2004/1, 60–75.

8 A törvényszövegek rendszerint a „nemzeti kisebbségekhez tartozó állampolgárok szervezetei”-re (*organizații ale cetățenilor aparținând minorităților naționale*) hivatkoznak. Mivel ez egy eléggé nehézkes szókapcsolat, ebben a dolgozatban a „kisebbségek szervezetei” vagy pedig a „kisebbségi szervezetek” kifejezéseket fogjuk használni. Tisztában vagyunk azzal, hogy a hivatalos megfogalmazás a kisebbségi jogok egy bizonyos felfogását tükrözi (kizárólag egyéni jogok biztosítása), és a nyelvtanilag leegyszerűsített kifejezés más megközelítésre utalhat (például kollektív jogokra). Éppen ezért, szükségesnek látjuk kihangsúlyozni, hogy az egyszerűsítés mögötti indítékot kizárólag az olvashatóság megkönnyítése képezi.

ségi szervezetek által elért eredményeket a 2004-es és 2008-as helyhatósági választásokon, ezt követően pedig beazonosítjuk a speciális rendelkezés hatását a kisebbségi mandátumszerzés szempontjából. Ezt követően néhány bekezdést szentelünk egy módosító indítványnak, amit a kisebbségek képviselői nyújtottak be a jelenlegi rendszer megreformálása érdekében, megkíséreljük felmérni a javaslat jóváhagyásának a lehetséges következményeit. Végül összefoglaljuk a rendelkezések hatására és hatékonyságára vonatkozó következtetéseinket.

2. A kisebbségek helyi képviseletére vonatkozó román törvénykezés fejlődése

Az első helyhatósági választásokat a posztkommunista Romániában 1992-ben szervezték, az 1991. évi 70. törvény alapján.⁹ A nemzeti kisebbségekre való egyetlen utalás a törvény 105. cikkelyében található, amely szerint a kisebbségi szervezetek a pártokkal egy csoportba sorolandók. A cikkely értelme az volt, hogy lehetővé tegye a kisebbségi szervezetek választásokon való részvételét. E szervezetek ugyanis nem politikai pártként vannak bejegyezve, hanem egyesületekként vagy szövetségekként, ugyanazon törvény 6. cikkelye pedig csak a politikai pártok (vagy ezek szövetségei), illetve a független jelöltek indulását engedélyezte a választásokon, a civil társadalom szervezeteinek a részvételét viszont kizárta. Mivel a kisebbségeket érintő további rendelkezésekről nem szól a törvény, azt jelenti, hogy szervezetek a politikai pártokkal azonos feltételek mellett szerezhettek tanácsosi mandátumokat, tehát nem részesültek kedvezményes elbánásban.

A 70. törvényt a későbbiekben többször is módosították, azonban az újítások jó ideig nem hoztak lényegi változásokat a kisebbségek számára.¹⁰ A kisebbségi szervezeteket érintő valóban fontos változásokra csak a 2004. évi 67. törvény hatálybalépésével került sor.¹¹ Ez a jogszabály két igen fon-

9 1991. évi 70. törvény a helyhatósági választásokról. *Monitorul Oficial al României* (a továbbiakban *MO*), 239. szám, 1991. november 8.

10 Az egyetlen módosítás, amely a kisebbségi szervezetekre is hatással volt, 1996-ban történt. A közszolgálati rádió és televízió műsoridejének a használatát a választási kampány idejére úgy szabályozták, hogy a kisebbségek számára valamivel kedvezőbb hozzáférési feltételeket állapítottak meg a többi résztvevő helyzetéhez viszonyítva. Lásd: 1996. évi 25. törvény az 1991. évi 70. törvény módosításáról és kiegészítéséről. *MO*, 77. szám, 1996. április 13.

11 2004. évi 67. törvény a helyhatósági választásokról. *MO*, 271. szám, 2004. március 29.

tos módosítást tartalmazott: az első a jelölésre, a második pedig a mandátumelosztás menetére vonatkozik. Mivel jelen dolgozat célja a kisebbségek részvételét elősegítő speciális rendelkezések értékelése, a jelöltállításra vonatkozó módosításokat csupán vázlatosan ismertetjük (bár ez a változás legalább annyira fontos, ha nem még fontosabb).

2.1. A jelöltállítás feltételei

Ami a jelöltállítást illeti, 2004-től kezdődően szigorúan megkülönböztetik a Parlamentben képviselt kisebbségi szervezeteket (pontosabban a Nemzeti Kisebbségek Tanácsában levőket) a Parlamentben nem képviselt szervezetektől, utóbbiak számára jóval bonyolultabb feltételeket szabva a választásokon való részvételhez. A módosítás szerint a Nemzeti Kisebbségek Tanácsában képviselt kisebbségi szervezetek automatikusan részt vehetnek a választásokon anélkül, hogy más feltételeknek eleget kellene tenniük. A Parlamentben nem képviselt szervezetek azonban csak abban az esetben indíthatnak jelölteket, ha a Központi Választási Irodának benyújtanak egy tagsági listát, amelyen legalább annyi aláírás szerepel, mint az utolsó népszámláláson magukat az illető kisebbséghez tartozónak valló állampolgárok számának 15 százaléka.¹² Mi több, ha a feltétel teljesítéséhez szükséges szám meghaladja a 25 000 főt, akkor a listán felsorolt neveknek legalább 15 különböző megyéből és Bukarestből kell származniuk, de nem kevesebb, mint 300 személy aláírása szükséges minden érintett megyéből, illetve Bukarestből.¹³

A törvény ezen cikkelye parázs vitákat váltott ki, és a bírálatok nemcsak a hátrányosan érintett kisebbségi szervezetek részéről érkeztek, hanem a politikatudomány szakértői és a demokrácia minőségével foglalkozó NGO-k is megfogalmazták ellenvéleményüket. A leginkább mediatizálttá vált feltétel a „nagy” kisebbségektől elvárt 25 000 aláírás, amely megakadályozta az RMDSZ ellenfeleit a 2004-es választáson való részvételben. De nem csak a magyar közösségben voltak negatív következményei a szigorításnak, tulajdonképpen ezen a választáson csak a parlamenti képvisellel rendelkező szervezetek tudtak jelöltet állítani. A 2004-es helyi választásokról szóló egyik tanulmányában a Közpolitikai Kutatások Intézete (Institutul pentru Politici Publice) kihangsúlyozta, hogy a cikkely, amelyet Varujan Pambucciannak, a kisebbségi frakció elnökének az indítványa alapján fo-

12 2004. évi 67. törvény, 7. cikk., (3) bek.

13 2004. évi 67. törvény, 7. cikk., (4) bek.

gadtak el, valójában a parlamentben képviselt kisebbségi szervezetek monopóliumát hivatott biztosítani az általuk képviselt közösségek fölött. A KKI elemzőinek a következtetése az, hogy a rendelkezés diszkriminatív és alkotmányellenes.¹⁴

A maga során, a Velencei Bizottság is kemény kritikát fogalmazott meg a román törvényhozással szemben, kiemelve, hogy ezek a megszorítások sértik a nemzeti kisebbséghez tartozó állampolgárok azonos bánásmódhoz való jogát, egy olyan jogot, amelyet, egyebek közt, a Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről is biztosít a 4. cikkelyében. A Bizottság továbbá felhívta a figyelmet arra, hogy a törvény rendelkezései akadályozzák a kisebbségeken belüli politikai versenyt. Következésképp a plurális demokrácia elve is sérül. A jelentés kihangsúlyozta, hogy a politikai alternatívák fragmentálódását a szavazatok mandátumokká való átszámolásának mechanizmusával kell ellensúlyozni, vagyis a választási rendszeren keresztül, és nem a jelöléshez való jog korlátozásával. A Bizottság arra is figyelmeztetett, hogy bár egyes kisebbségek nem tudják teljesíteni az országos szintre érvényes feltételeket a parlamenti képviselet elnyerése céljából, ugyanakkor helyi szinten jelentős arányban lehetnek jelen. A helyi szinten történő politikai részvételt pedig nem szabad az országos szintű képviselet függvényévé tenni. Végül az elemzés azt is kiemelte, hogy az a követelmény, miszerint az aláírásoknak a közösség minimum 15%-ától kell származnia, azt jelenti, hogy sok személy a politikai preferenciája kinyilvánítására kényszerül, ez pedig nyomásgyakorlásokra adhat okot ilyen irányban, ami nem kívánatos. Röviden, a Bizottság úgy gondolta, hogy a törvény előírásai annyira szigorúak, hogy már-már prohibítívnak és kizáró jellegűnek tekinthetők egyes kisebbségi szervezetekre nézve.¹⁵

2.2. Pozitív diszkrimináció a kisebbségek számára

A 2004. évi 67. törvény másik lényeges hozadéka a tanácsosi mandátumok kiosztási algoritmusának módosítása. Érdekes módon ezt a rendelkezést nem dolgozta fel a Velencei Bizottság jelentése, de más elemzők és

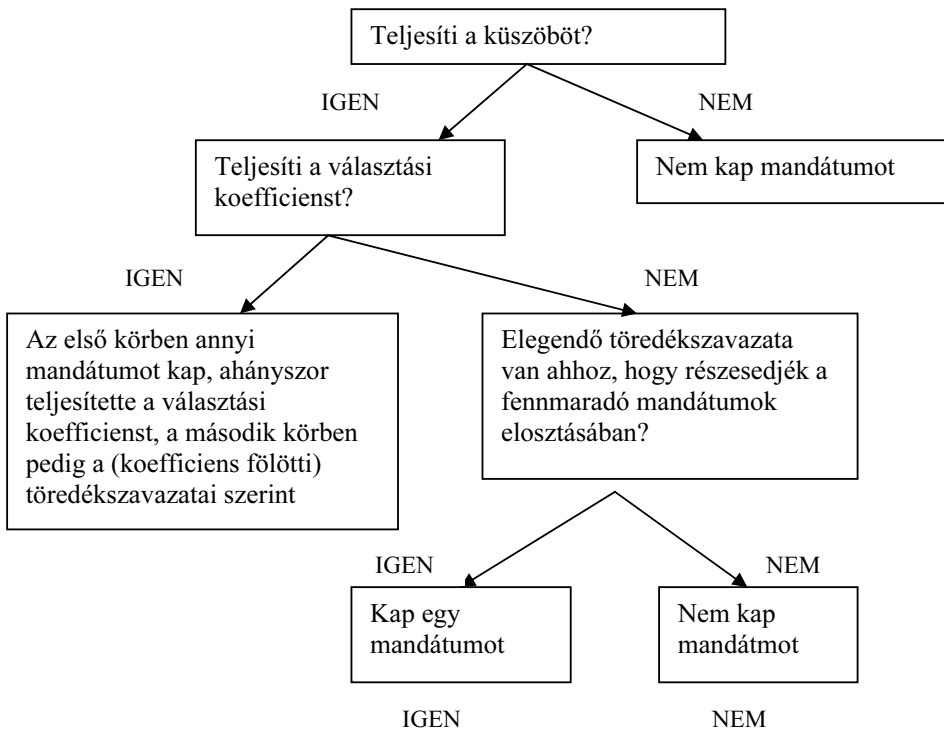
14 Valentin Stan și col. 2004, *Alegerile locale 2004. Olecție politică*, Institutul pentru Politici Publice, București. [<http://www.ipp.ro/altmateriale/alegeri%20locale%202004.pdf>] letöltve 2008. Szeptember 17-én (már nem elérhető itt!), pp. 59-61.

15 Lásd Venice Commission: *Opinion On The Law For The Election Of Local Public Administration Authorities In Romania* (CDL-AD(2004)040). 2004. [www.venice.coe.int/docs/2004/CDL-AD\(2004\)040-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2004/CDL-AD(2004)040-e.asp), különösképpen a 42-45, 48. és 54. bekezdéseket.

kommentátorok sem figyeltek fel rá. Éppen ezért, ebben a dolgozatban erre a rendelkezésre összpontosítunk.

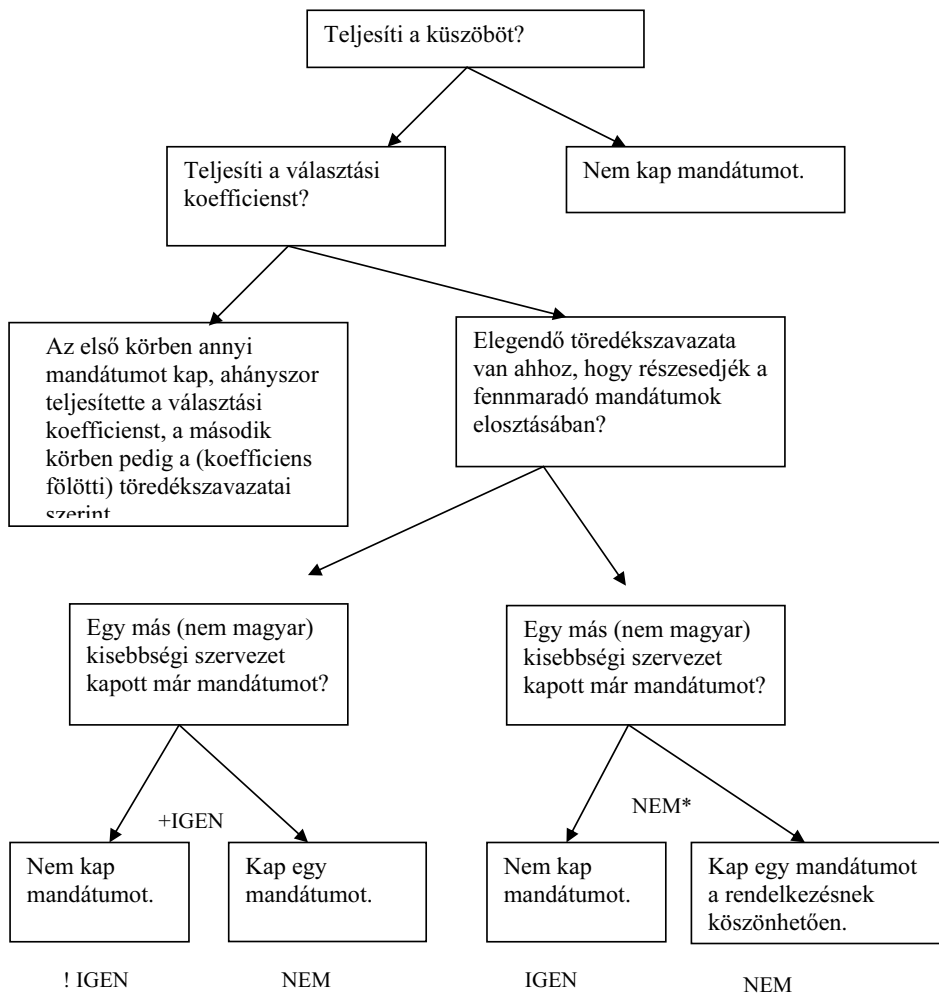
A helyi tanácsosi mandátumok elosztását a törvény 92. cikkelye szabályozza.¹⁶ Mielőtt részleteiben tárgyalnánk a kisebbségeket érintő előírásokat, be kell mutatnunk a helyhatósági választások általános működését, ugyanis ezen ismeretek nélkül a speciális rendelkezés értelmezhetetlen. Azért, hogy megkönnyítsük a választási rendszer technikai vetületeinek a megértését, az 1. és 2. ábrákon szemléltetjük a mandátumelosztás algoritmusát, külön-külön a pártok és a nemzeti kisebbségek szervezetei esetében.

1. ábra. *A mandátumelosztás algoritmus a politikai pártok, választási vagy politikai szövetségek esetében*

¹⁶ 2004. évi 67. törvény, 92. cikk., (3) bek. (A törvény újraközölt változatában a hivatkozott cikkely száma 96.-ra változik. Lásd: *MO*, 333. szám, 2007. május 17.).

2. ábra. A mandátumelosztás algoritmus a nemzeti kisebbségekhez tartozó állampolgárok szervezetei esetében

A törvény értelmében a helyi tanácsosi mandátumokból csak azok részesülhetnek, akik teljesítették a választási küszöböt. Ez a küszöb 5%-os a politikai pártok, kisebbségi szervezetek és független jelöltek esetében, amelyhez még hozzáadódik 2% a kéttagú választási vagy politikai szövetségek, illetve még 1% a három- vagy többtagúak esetében.

Miután megállapítást nyert, hogy a megméretkező felek közül melyek teljesítették a választási küszöböt, a választási koefficiens kiszámítása következik, ami nem más, mint a küszöböt elért listákra és független jelöltekre

leadott érvényes szavazatok összegének és az illető választókerületben kiosztandó mandátumuk számának a hányadosa.¹⁷

A mandátumelosztás első körében minden lista annyi képviselői helyhez jut, ahányszor teljesítette a választási koefficiens, illetve a független jelöltek is szereznek egy-egy mandátumot, ha elérték ezt az együtthatót. A mandátumszerzésre ily módon felhasznált voksok fölött fennmaradó szavazatok, illetve a választási koefficiens alá esők, felhasználatlan töredékszavazatokként lesznek elkönyvelve, a koefficiens nem teljesítő független jelöltek szavazatai kivételével, amelyek elvesznek. A mandátumelosztás második körében a pártok, választási szövetségek és kisebbségi szervezetek a birtokolt töredékszavazataik csökkenő sorrendjében felkerülnek egy listára, a még kiosztatlan felhasználatlan mandátumokat e lista alapján ítélik oda.

A kisebbségi szervezeteket érintő speciális rendelkezés ezen a ponton lép közbe. A törvény szövege a következőképpen szól: „abban az esetben, ha a (magyartól eltérő) nemzeti kisebbségekhez tartozó állampolgárok egy szervezete sem kapott legalább egy tanácsosi mandátumot, az első körből fennmaradt mandátumok közül egyet annak a kisebbségi szervezetnek kell odaítélni, amely teljesítette a választási küszöböt, és a legtöbb érvényes szavazatot gyűjtötte”.¹⁸

Tehát a választási törvényben megjelenő támogató intézkedés csak azokra a helyzetekre vonatkozik, amikor egy kisebbségi szervezet sem érte el a választási koefficiens, azonban legalább egy átlépte az 5%-os küszöböt. A koefficiens elérése szervezeteket a pártokkal és választási szövetségekkel azonos módon kezelik: annyi mandátumot kapnak, ahányszor teljesítették a koefficiens, és részt vesznek a mandátumelosztás második körében is a töredékszavazataikkal.¹⁹ Amint az 1. és 2. ábrán látható, az ábrák felső része azonos a pártok és a kisebbségi szervezetek esetében, a speciális rendelkezés pedig csak akkor alkalmazható, ha egyetlen kisebbségi szervezet sem nyert mandátumot az első szakaszban.

17 A román választási rendszer arányos képviselői rendszer, amely a legnagyobb maradék elvét (*largest remainders method*) alkalmazza. A romániai választási koefficiens nagyon hasonlít a Hare-kvótához, amely egyben a legegyszerűbb és legarányosabb használatban levő kvóta. A Hare-kvótától abban tér el a romániai választási koefficiens, hogy az előbbi az összes érvényes szavazatot tartalmazza, nem pedig csak a küszöböt teljesítő felekre leadott szavazatokat. Lásd Reynolds-Reilly-Ellis: *Electoral System Design: The New International IDEA Handbook*, IDEA, Stockholm, 2005, 177–178.

18 2004. évi 67. törvény, 96. cikk, (4) bek.

19 A Központi Választási Iroda 2008. évi 74. határozata a tanácsosi mandátumok elosztásának végrehajtási szabályairól. *MO* 384. szám, 2008. május 21.

A speciális rendelkezés hatása abban áll, hogy az 5%-os küszöb és a választási koefficiens közé eső szavazatszámot elérő kisebbségi szervezetek közül az elsőt automatikusan az első helyre tolja azon a listán, amelyen a töredékszavazatok csökkenő sorrendjében szerepelnek a résztvevő szervezetek. A pártok vagy választási szövetségek csak azután kapnak mandátumot, miután a legnagyobb szavazatszámmal rendelkező kisebbségi szervezet megkapta a jussát.

Megállapíthatjuk tehát, hogy a törvényből nem hiányzik a kisebbségekkel szembeni jóindulat. A rendelkezés hasznossága azonban empirikus kérdés, attól függ, hogy milyen mértékben javítja a kisebbségek mandátumszerzési esélyeit. Sajnos, mélyreható elemzés nélkül is világos, hogy a speciális intézkedés alkalmazhatósága eléggé korlátozott, mivel:

- csak egy szervezet profitálhat belőle (amely a legtöbb szavazatot kapta);

- ha nem a magyar kisebbséget képviseli;

- ha az 5%-os választási küszöb és a választási koefficiens értéke közé eső szavazatszámot kapta. Ez a sáv annál keskenyebb, minél nagyobb a helyi tanács létszáma, és abban az esetben, ha a tanács 20 főnél nagyobb, a választási koefficiens csak kisebb lehet a küszöbnél. Az intervallum a 9 vagy 11 tagból álló, kisméretű tanácsok esetében a legszélesebb.

- Ha (a magyarok kivételével) egyetlen más kisebbség sem szerzett még mandátumot a tanácsban.

Még fontosabb azonban, hogy a rendelkezés csak abban az esetben képez valós segítséget a kisebbségek számára, ha a lista élére helyezett kisebbségi szervezet nem képes önerőből hozzájutni a mandátumhoz, vagyis, ha nincs elegendő töredékszavazata ahhoz, hogy újraosztáskor még „elkapjon” egy mandátumot. Más szóval: a rendelkezés csak azoknak a szervezeteknek jelent valós segítséget, amelyek a 2. ábrán csillaggal (*) jelzett ponton haladnak keresztül. Azon szervezetek számára, amelyek a plusszal (+) jelzett pontban vannak, teljesen mindegy, hogy az első mandátumszerző helyre „ugranak” vagy pedig a lista utolsó helyzetjeként nyerik el a képviselést.

Ezt felkiáltójellel (!) emeltük ki a 2. ábrán, arra utalva, hogy a speciális rendelkezés miatt akár az is előfordulhat, hogy egy olyan szervezet, amely elegendő töredékszavazattal rendelkezett volna egy mandátumhoz, amennyiben a pártokkal azonos módon kezelik, mégsem lehet biztos a képviselésben, mert a sorsa a többi kisebbségi szervezet teljesítményétől is függ. Ha egy kisebbség (más, mint a magyar) már mandátumhoz jutott, a többi kisebbségi szervezet képviselést nélkül marad akkor is, ha elérte az 5%-os küszöböt, és elegendő töredékszavazattal rendelkezik. Az általa megszerezhe-

tő mandátumot akár egy olyan párt is elnyerheti, amely nála kevesebb szavazatszámot kapott.

A speciális rendelkezés haszna tehát attól függ, hogy milyen gyakoriak a csillaggal, illetve a felkiáltójellel jelzett helyzetek, vagyis, amikor a kisebbségi szervezet a rendelkezésnek köszönhetően szerez mandátumot, illetve a rendelkezés miatt veszíti azt el, pedig megkaphatta volna, ha a pártokkal azonos bánásmódban részesül.

Mielőtt azonban hozzálátnánk beazonosítani ezeket a helyzeteket, még szót kell ejtenünk a rendelkezés egyik fontos kitételéről, és pedig arról, hogy az intézkedés nem vonatkozik a magyar kisebbségre. Ez egyértelműen negatív és nehezen indokolható jellemzője a szabályozásnak, bár némi iróniával azt is mondhatnánk, hogy van egy szerencsés hozadéka is.

A magyarok kihagyása a cikkely személyi hatálya alól egyértelműen diszkriminatív jellegű. A megkülönböztetés nem indokolható azzal, hogy a magyar közösség a legnépesebb kisebbség Romániában, és egy olyan szervezettel rendelkezik (RMDSZ), amely képes önerőből elérni a parlamenti képviselőhöz szükséges 5%-os küszöböt, így nincs ráutalva a speciális parlamenti mandátumok intézményére. Ahogy azt a Velencei Bizottság is kiemelte, a helyi képviseletet nem lehet függővé tenni az országos szintű képviselettől. A magyarok jelentős része olyan településeken él, ahol csekély részarányt alkotnak,²⁰ és ebben a tekintetben nem különböznek a többi kisebbségtől. A diszkriminatív rendelkezés „szerencsés” hozadéka abban áll, hogy a többi kisebbség esetében alkalmazható marad a speciális rendelkezés, ha a magyar szervezet már szerzett tanácsosi mandátumokat. Ellenkező esetben ugyanis a magyarok által sűrűbben lakott településeken a többi kisebbség képviseleti esélye jóval alacsonyabb lenne.

3. A kisebbségek eredményei a 2004-es és 2008-as helyhatósági választásokon

Ahhoz, hogy felmérjük a kisebbségeknek nyújtott kedvezmények hatásfokát, össze kell hasonlítanunk a kisebbségek által elért eredményeket azon hipotetikus eredményekkel, amelyeket a rendelkezés hiányában értek volna el, vagyis, ha a pártokkal azonos bánásmódban részesülnek (amint az 2000-ig

20 A 2002-es népszámlálási adatok tükrében: a magyarok 3,5%-a olyan településeken él, ahol arányuk 5% alatt van; 10,89%-uk 10% alatti; 17,02%-uk pedig 15% alatti magyar részarányú helységeken lakik. Észrevehető, hogy már 5% alatti csoport is népesebb, mint egyes „kicsi” kisebbségek. Saját számítások Varga E. Árpád adatai alapján. Forrás: <http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002.htm>.

történt). Következésképpen: megvizsgáltuk az utolsó két helyhatósági választást, azokat tehát, amelyeket a 2004. évi 67. törvény hatálya alatt szerveztek. A következőkben áttekintjük a (magyartól eltérő) kisebbségi szervezetek által elért eredményeket, majd kiemeljük azokat az eseteket, amelyekben a mandátumszerzést valóban befolyásolta a törvény speciális rendelkezése.

3.1. A kisebbségi szervezetek által elért eredmények a 2004-es és 2008-as helyhatósági választásokon

E dolgozatban kisebbségi képviselaten a kisebbségek saját szervezetei által önállóan megszerzett mandátumokat értjük. Nem vesszük tehát figyelembe a függetlenként vagy valamelyik politikai párt színeiben induló kisebbségi jelöltek²¹, sem pedig azon kisebbségi szervezetek eredményeit, amelyek politikai pártokkal kötött választási szövetségben vettek részt a választásokon.²² Bár egy alapos elemzésnek ezekre a jelenségekre is ki kellene térnie, ebben a dolgozatban nem foglalkozunk velük, mivel a cél nem a kisebbségi képviselő minőségének a vizsgálata, hanem ennél jóval kevesebb: bizonyos konkrét választójogi szabályok hatásának a felmérése. Ebből kifolyólag a magyar kisebbség eredményeivel sem foglalkozunk, mivel a törvény speciális rendelkezése nem alkalmazható a magyar szervezetek esetében. A kisebbségek választási eredményeit a mellékletben közölt *1. táblázat* foglalja össze.

Amint az *1. táblázat*ból kitűnik, a kisebbségi szervezetek teljesítménye általában véve elég gyengének minősíthető. Az első szembeszökő dolog az, hogy a Nemzeti Kisebbségek Tanácsában képviselt kisebbségek közül néhány nem is indult a helyhatósági választásokon (vagy legalábbis nem önállóan, saját szervezettel). A zsidók és a törökök szervezetei nem állítottak jelöltet egyik vizsgált évben sem, az albánok pedig a 2008-as választásokon nem jelentkeztek.

Sokkal lényegesebb azonban az a megállapítás, hogy a kisebbségek szinte kivétel nélkül alulreprezentáltak a helyi tanácsokban. Országos szinten

21 Például: 2008-ban néhány Temes megyei településen (többek között Temesváron), valamint a Temes megyei tanács esetében a bolgár, olasz, szerb és ukrán kisebbség jelöltjei az RMDSZ listáján indultak. Bár az RMDSZ nem politikai pártként van bejegyezve, a helyhatósági választási törvény akként kezeli.

22 Például: 2008-ban Temes megyében a Német Demokrata Fórum a Nemzeti Liberális Párttal és a Kereszténydemokrata Nemzeti Parasztpárttal kötött választási szövetséget.

2004-ben az érvényes szavazatok 1,93%-át kapták a kisebbségi szervezetek, 2008-ban pedig 1,39%-át, ezen értékek pedig jóval alacsonyabbak a kisebbségek összlakosságához viszonyított arányánál, amely a 2002-es népszámlálási adatok szerint 3,93%. Ami a megszerzett mandátumok számát illeti, az alulreprézantáltság még hangsúlyosabb: a kisebbségi szervezetek 2004-ben 382 helyi tanácsosi mandátumot nyertek (a 40 035 kiosztott mandátum 0,95%-át), 2008-ban pedig 351 mandátumot (a 40 297 mandátum 0,87%-át). Bár kétségtelen, hogy kisebbségi képviselők a többségi pártok színeiben, illetve független jelölteként is bekerültek a helyi tanácsokba, nehezen hihető, hogy az ily módon nyert mandátumok száma ellensúlyozná a kisebbségi szervezetek révén megvalósuló képviselőlet gyenge eredményeit.²³

Természetesen az országos szintű számadatok vizsgálata még nem nyújt elegendő rálátást a kisebbségek képviselőletének helyzetére, ezért az eredményeket meg kell vizsgálnunk külön-külön minden közösség esetében. Az általános alulreprézantáltság azonban a lebontás után is egyértelmű marad, alig akad kivétel a szabály alól. Csupán egy kisebbségi szervezet büszkélkedhet kimagasló teljesítménnyel, éspedig a Romániai Német Demokrata Fórum (RNDF), főleg Szeben és Szatmár megyék egyes településein. E szervezet sikeressége azonban nagyrészt a román nemzetiségű szavazóknak köszönhető (legalábbis Szeben megyében).

Ami az időbeli változást illeti, a két választás eredményeinek összehasonlítása azt mutatja (*2 táblázat*), hogy a kisebbségek 2008-ban még a 2004-es helyzethez viszonyítva is teret veszítettek. Szerencsére akad néhány kivétel is, egyes közösségeknek sikerült ugyanis növelni a tanácsosaik számát.

Csupán három szervezetnek sikerült megjavítania négy évvel korábbi eredményét. A Romániai Bolgárok Bánsági Szövetsége öt mandátum helyett (összesen két településen) nyolc mandátumhoz jutott (összesen három településen), mi több, sikerült relatív többséget is szereznie Óbesenyő (Temes megye) község tanácsában. A „Dom Polski” Romániai Lengyelek Szövetsége megtartotta a 2004-es képviselőit mindkét településen, ahol jelen volt a tanácsban – Mănăstirea Humorului és Cacica Suceava megyei községekben –, és az utóbbi helyen még gyarapodott is egy mandátummal. A harmadik szervezet, amely javított az eredményein, a Romániai Hellén Szövetség: 2004-ben nem volt egyáltalán képviselője, 2008-ban viszont nyert egy mandátumot a Neamț megyei Zănești községben.

23 Nyilván, azokon a településeken, ahol egy adott kisebbség lakosságbeli aránya magas, az illető etnikumhoz tartozó helyi tanácsosok aránya is magas lesz akkor is, ha a kisebbség szervezetei gyenge eredményt érnek el. Sajnos nem rendelkezünk elegendő információval ahhoz, hogy ezt a jelenséget mélyrehatóbban elemezzük.

További két kisebbség esetében a mérleg vegyes: bizonyos szempontból javítottak, más szempontból viszont veszítettek az előző választáshoz képest. A mandátumszám tekintetében jelentős növekedést tapasztalunk a roma közösség esetében. A Romák Pártja 13 mandátummal többet szerzett 2004-hez képest (6,88%-os növekedés), a Romák Egységéért Szövetség pedig négy mandátumhoz jutott 2008-ban, míg 2004-ben részt sem vett.²⁴ A Romák Pártja 2008-ban két helyi tanácsban is abszolút többségbe került (Brăhășesti, Galac megye és Bărbulești, Ialomița megye), míg 2004-ben ez sehol sem sikerült. E sikerek mellett viszont a helyi tanácsok száma, amelyekben roma szervezetek is jelen vannak, 154-ről 150-re csökkent, tehát a roma szervezetek eredményeinek javulása nem egyértelmű (lásd 3. és 4. táblázatok).

A horvátok szintén vegyes teljesítményt mutatnak: a Romániai Horvátok Szövetsége 2008-tól kezdődően három helyi tanácsban is jelen van, vagyis 2004-hez viszonyítva eggyel több településen (Krassóvár, Kiskrassó és Doklénny községek, Krassó-Szörény megye). A tanácsosok száma azonban változatlan maradt (6), mivel két mandátumot veszítettek Krassóváron, így a tanácsban már nem ők rendelkeznek a legnagyobb frakcióval.

A többi kisebbség veszteséget könyvelhetett el mind a mandátumszám, mind pedig a települések számának tekintetében. A csökkenés mértéke változó: egyes közösségek esetében enyhébb, másoknál azonban igen látványos. A tatárok vesztesége például egy tanácsos és egy település, a kisebbségek fennmaradó része viszont masszív veszteségeket szenvedett. A szerbek például a 11 mandátumukból ötöt elveszítettek, és a korábbi kilenc tanácsból pedig csupán hatban maradtak bent.²⁵ A lipován oroszok 21 mandátumuk egyharmadát veszítették el, 14 maradt nekik. Egy település tanácsából teljesen kiszorultak, Slava Cercheză (Tulcea megye) községben pedig elveszítették az abszolút többséget. A Romániai Szlovákok és Csehek Demokratikus Szövetsége hasonló nagyságrendű visszaesést könyvelhetett el: jelenleg csak 14 tanácsosuk van, vagyis hattal kevesebb, mint az előző években, és egy településen elveszítették a képviselőket.

24 A szervezet azért nem vehetett részt a 2004-es választásokon, mert nem tudta összegyűjteni a 2004. évi 67. törvény 7. cikkelyében rögzített aláírás-mennyiséget. Lásd Stan et al.: i. m., 61.

25 A szerbeket részben kárpótolhatja a temesvári multietnikus lista sikere. Temesváron ugyanis az RMDSZ-lista által nyert második mandátum egynegyedére ők jogosultak. Az RMDSZ listája két helyi tanácsosi mandátumot nyert. Az első helyet az RMDSZ képviselője kapta meg a mandátum teljes idejére, a szerbek, olaszok, ukránok és bolgárok pedig rotációs alapon töltik be a második mandátumot egy-egy évig.

A németek 16 mandátummal kaptak kevesebbet, és kilenc tanácsból estek ki. Többek között Medgyesről és Segesvárról tűntek el, ahol négy, illetve három mandátummal voltak jelen, és Kálmánd községből (Szatmár megye), ahol négy mandátumot birtokoltak.²⁶ Ezek mellett azonban az RNDF-nek sikerült új településeken is tanácsosi helyeket szerezni, például Feleken (Szeben megye), ahol 2008 óta abszolút többségben van, annak ellenére, hogy korábban egyáltalán nem volt ott képvisellete, de Temesfőn is (Krassó-Szörény megye), ahol szintén abszolút többséget nyert. Hasonlóképpen, a szervezet megőrizte az abszolút többséget Nagyszebenben, illetve Csoma-köz és Mezőpetri Szatmár megyei községekben. A német kisebbség az egyetlen, amely az összlakossághoz viszonyított súlyánál nagyobb arányban nyert szavazatokat.²⁷

A legnagyobb veszteséget az ukránok szenvedték el. 2004-ben a Romániai Ukrán Szövetség huszonkilenc képviselőt tudott bejuttatni húsz településen, 2008-tól azonban csak 11 tanácsosa van 9 helységben. A gyengébb teljesítmény csak részben magyarázható a rivális szervezet, a Romániai Ukránok Demokrata Szövetsége indulásával, mivel e szervezetnek is csupán egy mandátumot sikerült szereznie.

A következtetés az, hogy a kisebbségek (egy kivétellel) mindkét vizsgált helyhatósági választáson alulreprezentáltak maradtak. Sajnos az időbeli tendencia sem mutat javulást, mivel néhány kivételtől eltekintve a kisebbségek képviselati helyzete romlott.

3.2. A kisebbségekre vonatkozó speciális rendelkezés gyakorlati hatása

Miután bemutattuk a kisebbségi szervezetek helyhatósági választási eredményeit, ideje áttérnünk a dolgozat központi kérdésére: milyen mértékben javított a speciális rendelkezés a nemzeti kisebbségek képviseletén? Ahhoz, hogy megválaszoljuk a kérdést, a következőképpen jártunk el: újraszámoltuk a mandátumelosztást minden olyan település esetében, ahol valamelyik kisebbségi szervezet a mandátumelosztás második szakaszában nyert mandátumot, ezután összehasonlítottuk ezt az eredményt azzal,

26 Medgyesen az a magyarázat, hogy Daniel Thelmann polgármester és a tanácsosok átálltak a Demokrata-Liberális Pártba. Lásd: Thelmann a declanșat războiul Johannis-PDL. *Sibianul*, 19 aprilie 2008. <http://www.sibianulonline.ro/ultima-ora/thelmann-a-declansat-razboiul-johannis-pdl-2568496>.

27 A RNDF az egyetlen kisebbségi szervezet az RMDSZ és az MPP mellett, amely megyei tanácsosi mandátumokkal is rendelkezik, mi több, Szeben megyében a tanácselnöki tisztséget is megszerezték.

amely akkor született volna, ha a speciális rendelkezést nem alkalmazzák, hanem a kisebbségeket a pártokhoz hasonló módon kezelik. Ezáltal be tudtuk azonosítani azokat az eseteket, amikor a kisebbségi szervezet valóban csak a speciális rendelkezésnek köszönhetően került be a képviselőtestületbe, és azokat is, amikor valamely szervezet éppenséggel a speciális klauzula alkalmazása miatt esett el a mandátumtól.

Amint az előző részben kiemeltük, a speciális rendelkezés gyakorlati hatása abban áll, hogy a legtöbb töredékszavazattal rendelkező kisebbségi szervezet elsőbbséget élvez a pártokkal szemben a mandátumelosztás második szakaszában. Azonban a rendelkezés csak abban az esetben jelent valós segítséget a kisebbségek számára, ha az érintett szervezetek nem lettek volna képesek „önerőből” mandátumot szerezni, vagyis, ha nem rendelkeztek volna elegendő töredékszavazattal ahhoz, hogy az elosztás második körében megkapjanak egyet a még kiosztatlan mandátumokból. Más szóval: a rendelkezés csak azoknak a szervezeteknek jelent valós segítséget, amelyek a 2. ábrán csillaggal (*) jelzett ponton haladnak át. Azon szervezetek számára, amelyek a plusszal (+) jelzett ponton mennek át, teljesen mindegy, hogy az első mandátumszerző helyre „ugranak” vagy pedig a lista valamely alacsonyabb, de még mandátumot érő helyén maradnak. Egy példával szemléltetve: ha egy 11 tagot számláló helyi tanácsban az első körben kiosztottak nyolc mandátumot, a kisebbségi szervezet mandátumszerzése csak abban az esetben köszönhető valóban a speciális rendelkezésnek, ha legalább három politikai pártnak több töredékszavazata volt. Egyébként a kisebbségi szervezet megkapná a mandátumot a speciális rendelkezés nélkül is. Következésképpen: a rendelkezés csak abban az esetben jelent segítséget a kisebbségeknek, ha egy politikai párt kárára nyernek mandátumot, tehát, létezik egy párt, amely több töredékszavazattal rendelkezik, mint a kisebbségi szervezet, mégis ez utóbbi kapja meg a mandátumot.²⁸

Az elemzést a 2004-es és 2008-as helyhatósági választásra végeztük el, mivel a speciális rendelkezés csak ezeken volt hatályban.²⁹ A helyi választási irodák által összeállított jegyzőkönyvekben – tehát a Központi Választási Bizottság adatbázisában is – a mandátumok aszerint vannak megjelenítve, hogy az elosztás melyik szakaszában kerültek kiosztásra. A dolgozat végén

28 Ebből kiindulva érdekes kutatási téma volna feltárni a speciális rendelkezés alkalmazásának lokális következményeit, hiszen az a tény, hogy egy többségi párt mandátumot veszít valamely kisebbség javára, akár konfliktusforrás is lehet.

29 A felhasznált adatok a Központi Választási Hivatal által közzétett (CD és DVD) adatbázisokból származnak, illetve a Hivatal honlapjáról. Lásd: <http://www.beclocale2008.ro>.

közölt 5. és 6. táblázat viszont más logikát követ. Az első kategóriába (3. oszlop) soroltuk a választási koeficiens teljesítése révén szerzett mandátumokat (tehát a mandátumosztás első köréből származókat), de ideszámítottuk a koeficiens fölött fennmaradó töredékszavazatok révén kapott mandátumokat is. A második kategória (4. oszlop) azokat a második szakaszbeli mandátumokat tartalmazza, amelyeket a kisebbségek a választási koeficiensnél kevesebb szavazattal ugyan, de mégis „önerőből” szereztek. Ezeket a mandátumokat abban az esetben is megkapták volna, ha a politikai pártokkal azonos bánásmódban részesülnek, mivel elegendő töredékszavazatuk volt ehhez (az algoritmus + pontján áthaladó szervezetek). A harmadik kategóriába (5. oszlop) azokat a mandátumokat soroltuk, amelyeket a kisebbségek ténylegesen a speciális rendelkezésnek köszönhetően kaptak meg, vagyis amelyeket nem szereztek volna meg, ha a politikai pártokkal azonos módon kezelik őket (az algoritmus * pontján áthaladó szervezetek). Az utolsó kategóriában (6. oszlop) a kisebbségek veszteségeit jegyeztük, vagyis azokat a mandátumokat, amelyeket megszerezhettek volna a speciális rendelkezés hiányában, de mivel egy másik kisebbségi szervezet bejutott a tanácsba, kiestek az elosztásból, a mandátum pedig egy politikai pártnak jutott (a felkiáltójeles ponton áthaladó szervezetek, illetve azok a szituációk, amikor egyszerre több kisebbségi szervezet is a * helyzeten halad át). A speciális rendelkezés hasznosságát tehát az 5. és 6. táblázat utolsó három oszlopában összevetése révén mérhetjük fel.

Amint látható, azon mandátumok száma, amelyek ténylegesen a speciális rendelkezésnek köszönhetően lettek kiosztva, alig töredékét teszik ki a kisebbségek által megszerzett összmandátumszámnak. A 2004-es választásokon a kisebbségi szervezetek csupán nyolc esetben húztak ténylegesen hasznot a speciális rendelkezésből. Ebből öt egyértelmű helyzet volt, amikor a kisebbség biztos nem szerzett volna mandátumot a rendelkezés hiányában. A Romániai Romák Szociáldemokrata Pártja (RRSZP) előnyben részesült a mandátumelosztás második körében Kopacsel (Bihar megye), Kászonalitz (Hargita megye), Drág (Szilágy megye) és Székelyhodos (Maros megye) községekben, a Romániai Ukránok Szövetsége pedig Cândești (Botoșani megye) településen jutott ily módon képviselőhöz. A fennmaradó három esetben a megsegített kisebbségi szervezet ugyanannyi töredékszavazattal rendelkezett, mint valamelyik politikai párt: az RRSZP a Románok Nemzeti Egységpártjával állt döntetlenre Bărbătești községben (Gorj megye) és a Nagyrománia Párttal Morgonda (Szeben megye) községben; a Romániai Lipován Oroszok Közössége pedig a Demokrata Párttal C.A. Rosetti (Tulcea megye) községben. Abban az esetben, ha a választáson

részt vevő két vagy több szervezet azonos számú szavazatot szerzett, és ebből kifolyólag felhasználatlan szavazataik száma is azonos, és nincsen elegendő mandátum mindannyiuk számára, a törvény sorshúzást ír elő.³⁰ Az utóbbi három településen tehát a speciális rendelkezés hiányában a kisebbségi szervezetek képviselése a szerencsére lett volna bízva.³¹

Sajnálatos módon, szintén a speciális rendelkezés érvényesítése következtében, 2004-ben a kisebbségi szervezetek hat mandátumtól estek el. E mandátumokat megszerezték volna, ha a politikai pártokra vonatkozó előírásokat alkalmazták rájuk is. A mandátumokat azért nem kapták meg, mert egy másik kisebbségi szervezet már bejutott a tanácsba előttük. Négy esetben is – Szászbuda (Brassó megye), Krasznabéltek (Szatmár megye), Szászszentlászló és Kiscsúr (Szeben megye) –, a RRSZP azért nem jutott be a tanácsba, mert a Német Demokrata Fórum már bekerült a mandátumelosztás első körében. Hasonlóképpen, a Romániai Szerbek Szövetségének elegendő töredékszavazata lett volna a mandátumszerzéshez Krassóváron (Krassó-Szörény megye), de a Romániai Horvátok Szövetsége már képviselthez jutott az első körben. Végül, Nérasolymos (Krassó-Szörény megye) községben sem a Romániai Szlovákok és Csehek Demokratikus Szövetsége, sem pedig a Romániai Szerbek Szövetsége nem érte el a választási koefficienst, de a szerbeknek több töredékszavazatuk volt, így a szlovákok és csehek képviselést nélkül maradtak.

2008-ban csupán négy mandátumot osztottak ki a speciális rendelkezésnek köszönhetően. Ebből hármát a „Pro Európa” Roma Párt nyert el – Mezőszilvás (Beszterce-Naszód megye), Palatka (Kolozs megye) és Egregy (Szilágy megye) településeken –, a negyediket pedig a Romániai Szlovákok és Csehek Demokratikus Szövetsége (a Bihar megyei Derna községben).

A rendelkezés miatt azonban öt mandátumot veszítettek el a kisebbségi szervezetek 2008-ban. Krasznabélteken és Szászszentlászlón a „Pro Európa” Roma Párt teljesítette az 5%-os küszöböt, és elegendő töredékszavazata is lett volna egy-egy mandátumhoz, de képviselést nélkül maradt, mivel a

30 2004. évi 67. törvény 96. cikk., (5) bek. (újraközölt változat: *MO*, 333. szám, 2007. május 17.) és a Központi Választási Iroda 2008. évi 74. határozata, 9. cikk.

31 Székelyhodoson az RRSZP és az RMDSZ egyforma számú felhasználatlan szavazattal rendelkezett, azonban az RMDSZ több érvényes szavazatot kapott, ezért a második szakaszban nem kellett volna sorsot húzni, a mandátum az RMDSZ-t illette volna meg. Következésképpen, a roma szervezet egyértelmű módon a speciális rendelkezés kedvezményezettjének tekinthető. Lásd az előző lábjegyzetben hivatkozottakat.

Német Demokrata Fórum már kapott mandátumot.³² Nagybaromlakon (Szeben megye) a helyzet fordított volt: itt a németek veszítettek mandátumot, mivel a Roma Párt már szerzett egyet. A fennmaradó két mandátumot az ukrán közösség szervezetei veszítették el, Pálosremete és Oroszkő községekben (Máramaros megye). Az 5%-os küszöböt mindkét településen elérte a Romániai Ukránok Szövetsége (RUSZ) és a Romániai Ukránok Demokrata Szövetsége (RUDSZ) is. Pálosremetén a RUSZ a választási koefficiens is elérte, tehát már a mandátumelosztás első körében bejutott a tanácsba, és ezáltal ki is zárta a rivális ukrán szervezetet annak ellenére, hogy a RUDSZ több töredékszavazattal rendelkezett, mint az RMDSZ vagy a Konzervatív Párt, amelyek pártként mandátumhoz jutottak. Oroszkőn egyik ukrán szervezet sem érte el a választási koefficiens, de a RUSZ három szavazattal többet kapott, minek köszönhetően elnyerte a mandátumot, a RUDSZ pedig hiába volt a töredékszavazatok tekintetében a második a listán, a fennmaradó mandátumot a Demokrata-Liberális Párt vitte el.

4. Az országos szinten hatályban levő képviseleti rendszer átültetése helyi szintre- valóban megoldás?

A 2004-es választások tapasztalata alapján a kisebbségek megértették, hogy a hatályban levő speciális rendelkezés nem hoz minőségi javulást a képviselet tekintetében. Következésképpen: 2006. július 21-én a kisebbségek parlamenti frakciójának 11 tagja benyújtott egy törvénytervezetet a 2004. évi 67. törvény módosítására.³³ A javaslatához csatolt indoklás szerint „[a] hatályban levő szöveg nem kielégítő, mivel nem biztosít a nemzeti kisebbségek számára valós és reprezentatív részvételt a helyi közéletben, ugyanis a nemzeti kisebbségekhez tartozó állampolgárok szervezeteihez köthető tanácsosok száma jóval alacsonyabb, mint a kisebbség súlya az illető települések etnikai összetételében”.³⁴

A kisebbségek az aktuális rendszer hatálytalanítását kérték, és helyette a Képviselőház esetében alkalmazott megoldáshoz hasonló speciális me-

32 Ironikus módon, a bélteki mandátumot, amelyet a romák szereztek volna meg, pont a RNDP-nek jutott, mivel ez volt a felhasználatlan mandátumok listájának a következő helyezettje (a választási koefficiens fölötti szavazatszámmal).

33 PL-x 275/2008. Törvénytervezet a 2004. évi 67. törvény módosításáról és kiegészítéséről. A kapcsolódó dokumentumokat lásd: http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?idp=7543.

34 A törvénytervezet indoklása. Lásd: <http://www.cdep.ro/proiecte/2008/200/70/5/em275.pdf>.

chanizmus bevezetését javasolták. A tervezet szerint: „[a] nemzeti kisebbséghez tartozó állampolgárok törvényesen megalakult szervezetei, amelyek a választásokon nem szereztek legalább egy helyi tanácsosi mandátumot, együtt egy helyi tanácsosi mandátumra jogosultak, ha az illető községi, városi vagy municípiumi választókerületben elérték az egy helyi tanácsos megválasztásához szükséges érvényesen leadott átlagos szavazatszám legalább 10 százalékával egyenlő szavazatszámot”.³⁵

Bár a kisebbségek azt szerették volna, hogy a 2008-as választásokat már az általuk javasolt szisztéma szerint tartásuk, az indítvány sorsa nem dőlt el a választásokig. Annak ellenére, hogy a Szenátus 2008. április 29-én jóváhagyta, a törvénytervezet máig nem került a Képviselőház plénuma elé. A Szenátus tulajdonképpen hallgatólagosan fogadta el az indítványt, mivel 2008. április 24-én átlépte a megkereséstől számított alkotmányos határidőt. Ezután a törvénytervezet átkerült a Képviselőházba, ahol megkapta a Jogi, fegyelmi és mentelmi jogi bizottság, illetve az Emberjogi, vallási és nemzeti kisebbségi bizottság jóváhagyását (*aviz*), de csak 2008. június 17 és 18-án, kicsivel több, mint két héttel a helyi választások első fordulójának után. Jelenleg a tervezet ismét a Jogi bizottságnál vesztegel (*raport*).³⁶

A törvény módosításához szükséges politikai akarat hiányán túlmenően a kérdés az, hogy a kisebbségek által javasolt rendszer valóban megoldaná-e a helyi képviselet problémáját. Biztosan állítható, hogy egy ilyen speciális rendelkezés javítana a kisebbségek képviseletének helyzetén, legalábbis a mandátumok számát tekintve.³⁷ Ugyanakkor, az összes probléma, amelyet a romániai kisebbségek parlamenti képviseletével kapcsolatosan tárgyaltunk, helyi szinten is megjelenne. A jelölésre vonatkozó korlátozások felszámolása nélkül a Parlamentben képviselt kisebbségi szervezetek monopóliuma tovább erősödne. A legnagyobb probléma azonban az volna, hogy a kedvezményes úton nyújtott mandátumok száma könnyen ellenőrizhetet-

35 Lásd törvénytervezet Szenátus által jóváhagyott változatát: <http://www.cdep.ro/proiecte/2008/200/70/5/se275.pdf>.

36 Lásd: http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?idp=7543.

37 Meg kell jegyezni, hogy az írás eredeti, román nyelven megjelent változatában helytelenül értelmeztem a javaslatot, mivel az „együtt” („au dreptul, împreună”) kifejezést úgy interpretáltam, hogy több kisebbség kapna közösen egy mandátumot. A megfogalmazás azonban azonos a Képviselőház választására vonatkozó cikkellyel (amely pedig kisebbségenként kínál egy-egy mandátumot), következésképpen: az „együtt” fogalom az egy adott kisebbséghez tartozó személyek összességére vonatkozik. Természetesen egy olyan megoldás sem volna problémamentes, amely egy közös mandátumot nyújtana több kisebbségnek, hiszen a különböző kisebbségek sérelmei és érdekei eltérnek egymástól, és akár konfliktuálisak is lehetnek.

lenné válna. Egy kis településen egy helyi tanácsos megválasztásához szükséges szavazatszám 10%-a roppant alacsony érték lehet, így néhány tucatnyi szavazattal mandátumhoz lehetne jutni. Így pedig a kisebbségi szervezetek (vagy az ezek mögött megbúvó politikai vállalkozók) számára hatalmasá válna a kísértés olyan településeken is jelölteket állítani, ahol valójában a kisebbség nincs is jelen. Egyéb kontrollmechanizmus híján próbálkozásuk egyáltalán nem számítana lehetetlen vállalkozásnak, és akár az is előfordulhatna, hogy a tanács jelentősen felduzzadjon a (magukat) kisebbségi(nek kiadó), kedvezményesen mandátumot szerző személyek miatt.

5. Következtetések

Az utóbbi két helyhatósági választás eredményeit szemügyre véve megállapíthattuk, hogy a kisebbségek (talán a németek kivételével) alulreprezentáltak a helyi tanácsokban. Ráadásul a 2008-as választások további visszaesést hoztak a négy évvel korábbi helyzethez képest, a kisebbségek képviseleti helyzete ugyanis – néhány kivétellel – tovább romlott.

A negatív tendencia visszafordításához a kisebbségi képviseletet előmozdító választójogi rendelkezésekre van szükség. A hatályban levő választási törvény tartalmaz is egy speciális rendelkezést, amely a nemzeti kisebbségek mandátumszerzési esélyeit hivatott növelni, mégpedig oly módon, hogy elsőbbséget biztosít számukra a mandátumelosztás második szakaszában, de csak abban az esetben, ha egy kisebbség sem jutott képviselethez az első körben.

Sajnos, a törvény ezen rendelkezése nem nyújt valós segítséget a kisebbségeknek. Egyrészt, a speciális szabályt csak nagyon korlátozottan lehet alkalmazni, másrészt nagyon ritkák azok a helyzetek, amikor a kisebbségek tényleg a rendelkezés hatására jutnak képviselethez. A kisebbségek mandátumaik oroslánrészét a rendelkezés nyújtotta lehetőség hiányában is megszerezték volna. A 2004-es választásokon a kisebbségek 382 mandátumot szereztek, és ebből csak nyolcat nem kaptak volna meg a speciális rendelkezés hiányában. 2008-ban a 351 mandátumból csupán négy köszönhető a kedvezményes bánásmódnak.

A korlátozott alkalmazhatóságnál és alacsony hatékonyságnál azonban sokkal súlyosabb probléma, hogy csak abban az esetben érvényesíthető a kedvezményes eljárás, ha egyetlen más kisebbségi szervezet sem kapott még mandátumot. E kitétel miatt a rendelkezés tulajdonképpen megfoszthat egyes kisebbségeket a képvisellettől, mivel olyan szervezeteket is kizárhatnak ily módon, amelyek a pártokkal azonos bánásmód esetén töredékszava-

zataiknak köszönhetően mandátumhoz jutottak volna. Vizsgálatunk eredménye a következő: ha a kisebbségi szervezetekre is a pártok esetében alkalmazott mandátumelosztási mechanizmust alkalmazták volna, 2004-ben hat, 2008-ban pedig öt mandátummal többet kapnak. Következésképpen: a kisebbségek nettó nyeresége 2004-ben két mandátum, 2008-ban pedig a mérleg negatív.

Nem hagyhatjuk szó nélkül azt sem, hogy a támogató rendelkezés csak a „nem magyar” kisebbségekre vonatkozik. Ez egyértelmű diszkrimináció a magyarokkal szemben, és amint említettük, a megkülönböztetés nem indokolható sem a közösség méretével, sem a magyarok sokkal erősebb parlamenti képviselésével. Ugyanis, ahogyan azt a Velencei Bizottság is kiemelte, a helyi képviselést nem lehet függővé tenni az országos szintű képviseléstől. Azokon a településeken, ahol a magyar kisebbség lakossághoz viszonyított aránya csekély, szükség volna speciális támogató rendelkezésekre a politikai képviselés esélyeinek növeléséhez.

Figyelembe véve az elmondottakat: levonhatjuk a következtetést, hogy a jelenlegi formájában nincs sok értelme a speciális rendelkezés megtartásának. Nem jelent valós segítséget a kisebbségeknek, ellenben tovább bonyolítja a mandátumelosztás amúgy sem egyszerű folyamatát (a jegyzőkönyvek arról árulkodnak, hogy a választási rendszer sok fejtörést okoz a helyi választási irodák tagjainak, különösen a falvakban).

Természetesen a kisebbségek tisztában vannak azzal, hogy a hatályban levő rendszer nem kielégítő, ezt bizonyítja az a benyújtott törvénytervezet is, amely a haszontalan rendelkezéseket a Képviselőház szintjén alkalmazott rendszerrel kívánja helyettesíteni. A javaslat szerint a kisebbségi szervezetek mandátumot szerezhetnének (a képviselési norma fölött), ha az illető választókerületben összegyűjtötték az egy helyi tanácsos megválasztásához szükséges szavazatszám 10 százalékát. Bár ez a megoldás jóval több mandátum megszerzését tenné lehetővé, fennállna a veszélye annak, hogy túl sok kisebbségi szervezet (vagy kisebbségi színekben induló politikai vállalkozó) jut mandátumhoz ily módon, hiszen a román választójogból teljes mértékben hiányoznak azok a garanciák vagy ellenőrző mechanizmusok, amelyek képesek lennének elejét venni az etnobiznisznek.

Összegezve: adott egy nem kielégítő szabályozás és egy nem túl szerencsés módosító javaslat a kisebbségek helyi képviselésére vonatkozóan. Mi a teendő? Rövid távon minimum a rosszul kigondolt speciális rendelkezés hatályon kívül helyezése volna, hiszen a kisebbségi szervezetek és pártok azonos módon történő kezelése is szerencsésebb lenne a jelenlegi rendszernél. Ez legalább leegyszerűsítene a mandátumelosztás folyamatát, anélkül,

hogy túlságosan hátrányosan érintené a kisebbségeket. Megszűnne a magyarokkal szembeni diszkrimináció is, és a településen együttélő kisebbségek közötti konfliktus egyik lehetséges forrása is kiiktatódná, hiszen a közösségek nem egymás kárára jutnának képviselőkhöz. Hosszabb távon azonban ez nem elég. A kisebbségek alulreprezentáltságát ugyanis csak gondos intézménytervezéssel lehet visszafordítani. Ez pedig az egész kisebbségi képviselői rendszer alapos átgondolását követeli meg mind a helyi, mind pedig országos szinten.

Fordította: Kiss Ágnes

Irodalom

- Alionescu, Ciprian-Călin: Parliamentary Representation of Minorities in Romania. *Southeast European Politics* V, 2004 /1 60-75.
- Council of Europe: *Framework Convention for the Protection of National Minorities*. Council of Europe, Strasbourg, 1995.
- European Commission for through Law (Venice Commission): *Electoral Law and National Minorities* (CDL-INF (2000) 4), 2000. [http://www.venice.coe.int/docs/2000/CDLINF\(2000\)004-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2000/CDLINF(2000)004-e.asp).
- European Commission for through Law (Venice Commission): *Opinion On The Law For The Election Of Local Public Administration Authorities In Romania* (CDL-AD(2004)040), 2004. [http://www.venice.coe.int/docs/2004/CDL-AD\(2004\)040-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2004/CDL-AD(2004)040-e.asp).
- European Commission for through Law (Venice Commission): *Report on Electoral Rules and Affirmative Action for National Minorities' Participation in Decision-Making Process in European Countries*. (CDL-AD (2005) 009), 2005. [http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD\(2005\)009-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD(2005)009-e.asp).
- Horváth István: *Facilitating Conflict Transformation: Implementation of the Recommendations of the OSCE High Commissioner on National Minorities to Romania, 1993-2001*. Centre for OSCE Research, Hamburg, 2005.
- Komac, Miran: The Protection of Ethnic Minorities in the Republic of Slovenia. In Polzer, Miroslav – Kalčina, Liana – Žagar, Mitja (eds.): *Slovenia & The European Standards for the Protection of National Minorities*. Information and Documentation Centre on the Council of Europe – Institute for Ethnic Studies – Austrian Institute of East and Southeast European Studies, Ljubljana, 2002, 13-66.
- Meier, Petra: Who Is Who? Defining Groups Entitled to Reserved Seats in National Legislatures. Working paper. 2007 <http://www.paviagroup.be/documents/Meier.07.WhoIsWho.doc>.
- Oprescu, Dan: Politici publice pentru minoritățile naționale din România. *Sfera Politicii* 6. 66/1999, 13-18.

- Oprescu, Dan: Un pas greșit în direcția cea bună. *Sfera Politicii* 9. 87-88/2001, 46-56.
- Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE): *Lund Recommendations on the Effective Participation of National Minorities in Public Life*. Office of the High Commissioner on National Minorities, The Hague, 1999, http://www.osce.org/documents/hcnm/1999/09/2698_ro.pdf.
- Reynolds, Andrew: Reserved Seats in National Legislatures: A Research Note. *Legislative Studies Quarterly* 30. 2005 /2, 301-310.
- Reynolds, Andrew - Reilly, Ben - Ellis, Andrew: *Electoral System Design: The New International IDEA Handbook*. IDEA, Stockholm, 2005.
- Stan, Valentin - Moraru, Adrian - Iorga, Elena - Teișanu, Radu: *Alegerile locale 2004. O lecție politică*. Institutul pentru Politici Publice, București, 2004. <http://www.ipp.ro/altemateriale/alegeri%20locale%202004.pdf>.
- Székely István Gergő: *Soluții instituționale speciale pentru reprezentarea parlamentară a minorităților naționale*. Studii de Atelier. Cercetarea Minorităților Naționale din România - Working Papers in Romanian Minority Studies, Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, 2008.

Mellékletek

1. táblázat. A kisebbségi szervezetek eredményei

	Kisebbség	Lélekszám (nép- számlálási adatok, 2002)	Részarány (2002)	Szervezet neve
1.	Roma	535250	2,47%	Szociáldemokrata Romák Romániai Pártja / „Pro Europa” Roma Párt Romák Egységéért Szövetség
2.	Ukrán	61091	0,28%	Romániai Ukránok Szövetsége Romániai Ukránok Demokrata Szövetsége
3.	Német	60088	0,28%	Romániai Német Demokrata Fórum
4.	Lipován orosz	36397	0,17%	Romániai Lipován Oroszok Közössége
5.	Török	32596	0,15%	-
6.	Tatár	24137	0,11%	Romániai Turko-muzulmán Tatárok Demokrata Szövetsége
7.	Szerb	22518	0,10%	Romániai Szerbek Szövetsége
8.	Szlovák és cseh	17199 + 3938 = 21137	0,10%	Romániai Szlovákok és Csehek Demokratikus Szövetsége
9.	Bolgár	8092	0,04%	Romániai Bolgárok Bánsági Szövetsége
10.	Horvát	6786	0,03%	Romániai Horvátok Szövetsége
11.	Görög	6513	0,03%	Romániai Hellén Szövetség
12.	Zsidó	5870	0,03%	-
13.	Lengyel	3671	0,02%	„Dom Polski” Romániai Lengyelek Szövetsége
14.	Olasz	3331	0,02%	Romániai Olaszok Közössége Romániai Olaszok Egyesülete - Ro.As.It
15.	Örmény	1780	0,01%	Romániai Örmények Szövetsége
16.	Szláv macedón	731	0,00%	Romániai Macedónok Egyesülete
17.	Albán	520	0,00%	Romániai Albánok Ligája
18.	Rutén	262	0,00%	Romániai Rutének Kulturális Szövetsége
a.	Összesen	830770	3,83%	

a 2004-es és 2008-as helyhatósági választásokon.

	Szavazat HT (2004)	Szavazat HT (%) (2004)	Mandátum HT (2004)	Szavazat HT (2008)	Szavazat HT (%) (2008)	Mandátum HT (2008)
1.	69293	0,75%	189	55743	0,65%	202
				3810	0,04%	4
2.	5448	0,06%	29	2049	0,02%	11
	n.p.	n.p.	n.p.	872	0,01%	1
3.	77573	0,84%	96	44626	0,52%	79
4.	4309	0,05%	21	2219	0,02%	14
5.	-	-	-	-	-	-
6.	5589	0,06%	3	2810	0,03%	2
7.	2120	0,02%	11	1020	1,00%	6
8.	3048	0,03%	20	2219	0,02%	14
9.	1645	0,02%	5	1152	1,00%	8
10.	760	0,01%	6	395	0,00%	6
11.	4036	0,04%	0	318	0,00%	1
12.	-	-	-	-	-	-
13.	533	0,01%	2	335	0,00%	3
14.	41	0,00%	0	-	-	-
	-	-	-	392	0,00%	0
15.	1118	0,01%	0	213	0,00%	0
16.	923	0,01%	0	300	0,00%	0
17.	1098	0,01%	0	n.p.	n.p.	n.p.
18.	1369	0,01%	0	137	0,00%	0
a.	178903	1,93%	382	118610	1,39%	351

2. táblázat. A 2004-es és 2008-as helyhatósági választások eredményeinek összehasonlítása

Szervezet neve	Szavazat HT (2004)	Mandátum HT (2004)	Szavazat HT (2008)	Mandátum HT (2008)	Kül. szavazat	Kül. mandátum	Kül. % mandátum
Romániai Német Demokrata Fórum	7753	96	44626	79	- 32947	- 17	- 17,71%
Szociáldemokrata Romák Romániai Pártja / „Pro Europa” Roma Párt	69293	189	55743	202	- 13550	+ 13	+ 6,88%
Romák Egységéért Szövetség	-	-	3810	4			
Romániai Turko-muzulmán Tatarok Demokrata Szövetsége	5589	3	2810	2	- 2779	- 1	- 33,33%
Romániai Ukránok Szövetsége	5448	29	2049	11	- 3399	- 18	- 62,07%
Romániai Ukránok Demokrata Szövetsége	-	-	872	1			
Romániai Lipován Oroszok Közössége	4309	21	2219	14	- 1817	- 7	- 33,33%
Romániai Hellén Szövetség	4036	0	318	1	- 3718	+ 1	
Romániai Szlovákok és Csehek Demokratikus Szövetsége	3048	20	2219	14	- 829	- 6	- 30%
Romániai Szerbek Szövetsége	2120	11	1020	6	- 1100	- 5	- 45,45%
Romániai Bolgárok Bánsági Szövetsége	1645	5	1152	8	- 493	+ 3	+ 60%
Romániai Rutének Kulturális Szövetsége	1369	0	137	0	- 1232	0	0
Romániai Örmények Szövetsége	1118	0	213	0	- 905	0	0
Romániai Albánok Ligája	1098	0	-	-			
Romániai Macedónok Egyesülete	923	0	300	0	- 623	0	0
Romániai Horvátok Szövetsége	760	6	395	6	- 365	0	0
„Dom Polski” Romániai Lengyelek Szövetsége	533	2	335	3	- 198	+ 1	+ 50%
Romániai Olaszok Közössége	41	0	-	-			
Romániai Olaszok Egyesülete - Ro.As.It	-	-	392	0			
Összesen	178903	382	118610	351	- 60293	- 31	- 8,12%

3. táblázat. A kisebbségi szervezetek jelenléte a helyi tanácsokban a 2004-es választások után.

Szervezet neve	Mandátum össz	Települések száma, ahol ... mandátumot szerzett										Települések száma
		1	2	3	4	5	6	7	16			
Romániai Romák Szociáldemokrata Pártja	189	125	24	4	1 ^a							154
Romániai Német Demokrata Fórum	96	9	7	5	5 ^b	2 ^c				1 ^e		31
Romániai Szlovákok és Csehek Demokratikus Szövetsége	20	5	3	3								11
Romániai Lipován Oroszok Közössége	21	5	3	1						1 ^f		10
Romániai Ukránok Szövetsége	29	14	4	1	1 ^g							20
Romániai Bolgárok Bánsági Szövetsége	5	1			1 ^h							2
Romániai Szerbek Szövetsége	11	7	2									9
Romániai Horvátok Szövetsége	6	1						1 ⁱ				2
„Dom Polski” Romániai Lengyelek Szövetsége	2	2										2
Romániai Turko-muzulmán Tatarok Demokrata Szövetsége	3	3										3

^a Cuza Vodă (Konstanca megye)

^b Medgyes, Nagydísznád, Szászszentlászló (Szeben megye), Kálmánd, Bélték (Szatmár megye)

^c Mezőfény, Mezőterem (Szatmár megye) - mindkettőben relatív többség

^d Mezőpetri, Csomaköz (Szatmár megye) - mindkettőben abszolút többség

^e Nagyszében

^f Slava Cercheză (Tulcea megye) - abszolút többség

^g Visóoroszi (Máramaros megye)

^h Óbesenyő (Temes megye)

ⁱ Krassóvár (Krassó-Szörény megye)

- relatív többség

4. táblázat. A kisebbségi szervezetek jelenléte a helyi tanácsokban a 2004-es választások után

Szervezet neve	Mandátum összesen	Települések száma, ahol ... mandátumot szerzett														Települések száma	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	14						
„Pro Európa” Roma Párt	202	113	27	2	3				1 ^a	1 ^b							147
Romák Egységért Szövetség	4	2	1														3
Romániai Német Demokrata Fórum	79	7	3	2	4	3 ^c	1 ^d	1 ^e		1 ^f							22
Romániai Szlovákok és Csehek Demokratikus Szövetsége	14	7	2	1													10
Romániai Lipován Oroszok Közössége	14	6	2	1													9
Romániai Ukránok Szövetsége	11	7	2														9
Romániai Ukránok Demokrata Szövetsége	1	1															1
Romániai Bolgárok Bánsági Szövetsége	8	2				1 ^g											3
Romániai Szerbek Szövetsége	6	6															6
Romániai Horvátok Szövetsége	6	1	1	1													3
„Dom Polski” Romániai Lengyelek Szövetsége	3	1	1														2
Romániai Turko-muzulmán Tatórok Demokrata Szövetsége	2	2															2
Romániai Hellén Szövetség	1	1															1

^a Bráhăști (Galac megye)^b Bărbulești (Ialomița megye)^c Temeșfő (Krassó-Szörény megye) – abszolút többség;^d Mezőterem (Szatmár megye), Felek (Szeben megye) – relatív többség^e Mezőpetri (Szatmár megye)^e Csomaköz (Szatmár megye)^f Nagyszeben^g Óbesenyő (Temes megye) – relatív többség

5. táblázat. A 2004-es választásokon nyert mandátumok a kiosztás módja alapján

Szervezet neve	Mandátumok száma összesen	Első körből vagy a választási koeficiens fölötti töredékszavazatok alapján	Második körből a választási koeficiens alatti töredékszavazatok alapján	A speciális rendelkezés alapján	A speciális rendelkezés miatt elveszített mandátumok
Romániai Romák Szociáldemokrata Pártja	189	98	85	6	4
Romániai Német Demokrata Fórum	96	77	19	-	-
Romániai Ukránok Szövetsége	29	18	10	1	-
Romániai Lipován Oroszok Közössége	21	15	5	1	-
Romániai Szlovákok és Csehok Demokratikus Szövetsége	20	11	9	-	1
Romániai Szerbek Szövetsége	11	4	7	-	1
Romániai Horvátok Szövetsége	6	6	-	-	-
Romániai Bolgárok Bánsági Szövetsége	5	5	-	-	-
Romániai Turko-muzulmán Tatarok Demokrata Szövetsége	3	1	2	-	-
„Dom Polski” Romániai Lengyelek Szövetsége	2	2	-	-	-

6. táblázat. A 2008-as választásokon nyert mandátumok a kiosztás módja alapján

Szervezet neve	Mandátumok száma összesen	Első körből vagy a választási koeficiens fölötti töredék-szavazatok alapján	Második körből a választási koeficiens alatti töredék-szavazatok alapján	A speciális rendelkezés alapján	A speciális rendelkezés miatt elveszített mandátumok
„Pro Európa” Roma Párt	202	127	72	3	2
Romák Egységért Szövetség	4	2	2	-	-
Romániai Német Demokrata Fórum	79	74	5	-	1
Romániai Szlovákok és Csehok Demokratikus Szövetsége	14	11	2	1	-
Romániai Lipován Oroszok Közössége	14	10	4	-	-
Romániai Ukránok Szövetsége	11	5	6	-	-
Romániai Ukránok Demokrata Szövetsége	1	1	-	-	2
Romániai Bolgárok Bánsági Szövetsége	8	7	1	-	-
Romániai Szerbek Szövetsége	6	2	4	-	-
Romániai Horvátok Szövetsége	6	5	1	-	-
„Dom Polski” Romániai Lengyelek Szövetsége	3	2	1	-	-
Romániai Turko-muzulmán Tatarok Demokrata Szövetsége	2	1	1	-	-
Romániai Hellén Szövetség	1	-	1	-	-